

2017.gada 26. maijā

ĀIPL nostāja par nodokļu politiku un nodokļu administrēšanu

1. Kopsavilkums

Pārdomāta valsts nodokļu politika un efektīva nodokļu administrēšana ir būtiska ĀIPL biedriem, jo spēj atbalstīt uzņēmējdarbības konkurētspēju un veicināt Latvijas pievilcību ārvalstu investoriem.

Arī šogad ĀIPL labprāt sniegtu savu skatījumu un rekomendācijas, veidojot jauno nodokļu politiku un plānojot uzlabojumus nodokļu administrēšanas jomā, izvirzot trīs prioritātes:

1.prioritāte – nodokļu sistēmas kvalitāte un prognozējamība – ĀIPL uzskata, ka jaunās nodokļu reformas ieviešana jau ar 2018.gadu apdraud tās kvalitāti, un rekomendē tās spēkā stāšanos atlikt un īstenot ne ātrāk kā ar 2019.gadu;

2.prioritāte – ēnu ekonomika – ĀIPL uzsver, ka ēnu ekonomikas īpatsvars Latvijā joprojām ir augsts, un rekomendē uzlabojumus tiesībsargājošo institūciju koordinācijā un efektīvāku sodu piemērošanu;

3.prioritāte – nodokļu administrēšana – ĀIPL uzskata, ka nepieciešami turpmāki uzlabojumi nodokļu piemērošanas skaidrībai un vienkāršībai, un rekomendē paplašināt normatīvu skaidrošanu, koncentrēt VID darbu uz elektronisko datu kontrolēm un pārskatīt VID atalgojumu sistēmu augsti kvalificētu darbinieku piesaistei.

2. Rekomendācijas

1.prioritāte – nodokļu sistēmas kvalitāte un prognozējamība

Apstāklis, ka jaunā nodokļu sistēma šobrīd tiek virzīta tā, lai stātos spēkā jau ar 2018.gadu, mūsdiā neļaus to īstenot pietiekoši kvalitatīvi un pārdomāti. Likums attiecībā uz uzņēmumu ienākumu nodokli tiek rakstīts no jauna un tik īsos termiņos, ka tā daudzpusīga izvērtēšana nebūs iespējama.

ĀIPL uzskata, ka šādai valstiska mēroga un ilgas ietekmes iniciatīvai pirmkārt ir jābūt ļoti kvalitatīvai. Proti, lai uzņēmumiem nenāktos saskarties ar situācijām, ka jau pirmajā vai otrajā gadā pēc jaunās sistēmas ieviešanas, tās normas ir atkal jāprecizē vai jāpapildina. Tas, cik bieži normatīvais akts ir jāgroza, tieši norāda uz tā kvalitāti. Tāpat nodokļu sistēmas maiņa ir lieliska

iespēja vienkāršot piemērošanu un samazināt administratīvo slogu, kas būtu jāizmanto.

ĀIPL rekomendē nodokļu reformas spēkā stāšanos atlikt un īstenot ne ātrāk kā ar 2019.gadu, kā arī rūpīgi izvērtēt pārejas noteikumus.

Tāpat ir būtiski, ka pēc jauno nodokļu pamatprincipu ieviešanas, tie paliek nemainīgi ilgtermiņā. Proti, ka pēc pārorientēšanās uz citu uzņēmumu ienākuma nodokļa modeli, tas tiek saglabāts uz desmit gadiem vai ilgāk.

Šīs prioritātes rezultāta vērtēšanai var noteikt mērķi sasniegt augstākus reitingus *Doing Business*¹ un *Global Competitiveness report*² ziņojumos (tajos Latvija šobrīd kopvērtējumā ieņem attiecīgi 14. un 49. pozīciju) – trīs gadu termiņā paaugstināt novērtējumu komponentei “nodokļu ietekme uz investīciju stimuliem” no 3.3. uz 4.5 (pēc *Global Competitiveness report* datiem) un samazināt nodokļu administrēšanai nepieciešamo laiku par 20% (no 168,5h uz 135h pēc *Doing Business* datiem).

2. prioritāte – ēnu ekonomika

Tāpat kā arī iepriekšējos gados, ĀIPL par prioritāru jomu uzskata ēnu ekonomiku un ar tās samazināšanu saistītos jautājumus. Lai gan Latvija pēdējo gadu laikā ir spējusi pakāpeniski samazināt ēnu ekonomikas īpatsvaru, tas joprojām ir augstākais Baltijas valstu ietvaros un ir lielāks par vidējiem rādītājiem Eiropas Savienībā. 2016.gadā Latvijā sasniedza 20,3% lielu ēnu ekonomikas īpatsvaru (izteikts procentos no IKP), kas salīdzinot ar iepriekšējo gadu ir krities par vienu procentpunktu³.

Arī jaunās nodokļu politikas pamatnostādnes iekļauj virkni aktivitāšu ēnu ekonomikas apkarošanai un vērtē šo jomu kā svarīgu veiksmīgas nodokļu reformas īstenošanai.

ĀIPL uzskata, ka, lai turpinātu samazināt ēnu ekonomikas apjomus, svarīgi:

- mērķtiecīga un koordinēta tiesībsargājošo iestāžu darbība;
- stingrāka sodu sistēma un efektīvāka sodu piemērošana;
- sabalansēta nodokļu politika - pakāpeniska un ilgtspējīga nodokļa likmju paaugstināšana, ņemot vērā iedzīvotāju pirktspēju un nelegālā tirgus riskus.

Šīs prioritātes rezultāta vērtēšanai var noteikt mērķi sasniegt labākus rādītājus SSE Riga Ilgtspējīga biznesa centra veiktajos pētījumos – trīs gadu termiņā sasniegt zemāko ēnu ekonomikas apjomu Baltijas valstīs ne vairāk kā 15% apmērā, bet piecu gadu termiņā sasniegt veco ES dalībvalstu vidējos rādītājus ne vairāk kā 12% apmērā.

3.prioritāte – nodokļu administrēšana

Nodokļu administrēšana ietver virkni aspektu, kuru kopsumma veido uzņēmumu un iedzīvotāju apmierinātību ar nodokļu sistēmu Latvijā un VID darbu, un tajā joprojām ir nepieciešami būtiski uzlabojumi. Tā ir izvirzīta kā prioritāra joma arī jaunajās nodokļu politikas pamatnostādnēs,

¹ Lūdzu skatīt <http://www.doingbusiness.org/data/exploreconomies/latvia>

² Lūdzu skatīt <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index/country-profiles/#economy=LVA>

³ Sk. Tālis J. Putniņš & Arnis Sauka, SSE Riga Ilgtspējīga biznesa centrs, ĒNU EKONOMIKAS INDEKSS Baltijas valstīs 2009 – 2016

http://www.sseriga.edu/download.php?file=/files/events/sserigaenu_ekonomikas_indekss_2009-2016.pdf

savukārt VID savā stratēģijā 2017-2019.gadiem ir izvirzījis vīziju un misiju kļūt par uzticamu sadarbības partneri un īstenot godīgu un efektīvu administrēšanu.

Mūsaprāt būtiskākie aspekti nodokļu administrēšanā ir skaidras nodokļu normatīvu prasības un viegla to izpildīšana. ĀIPL rekomendē:

- paplašināt normatīvo aktu skaidrošanu ērtā un viegli saprotamā formā;
- nodrošināt vienotus un publiski pieejamus skaidrojumus sarežģītākos gadījumos vai interpretācijai mainoties;
- sniegt atbalstu maziem un jauniem uzņēmumiem piedāvājot vienkāršotu uzskaites un nodokļu aprēķinu programmatūru;
- fokusēt VID kontroles funkcijas uz elektroniskām datu pārbaudēm un analīzi;
- noteikt VID darbībām materialitātes kritērijus atkarībā no iesaistīto nodokļu summu lieluma;
- pārskatīt VID darbinieku atalgojuma ierobežojumus, lai piesaistītu augstākas kvalifikācijas darbiniekus.

Šīs prioritātes rezultāta vērtēšanai var noteikt mērķi uzlabot VID uzticamības rādītāju salīdzinot ar citām valsts un sabiedriskajām institūcijām. Aptaujas⁴ veic Pētījumu centrs SKDS un pagaidām VID ir 11.vietā no 14 institūcijām. Iesakām kā mērķi izvirzīt VID atrašanos TOP3 uzticamāko institūciju sarakstā.

3. Rekomendāciju pamatojums

Nodokļu joma ir īpaši būtiska, lai saglabātu un tālāk uzlabotu Latvijas konkurētspēju reģionā. Iepriekš minētajos starptautiskajos pētījumos Latvijas reitings pēdējos gados ir bijuši salīdzinoši stabili, bet lai sasniegtu NAP 2020 galveno mērķi – ekonomisko izrāvienu – un reitingus uzlabotu, ir svarīga pārdomāta un droša tālāka rīcība.

Jauno nodokļu politikas pamatnostādņu īstenošana ir īpaši piemērots laiks, kad koncentrēties gan uz nodokļu sistēmas kvalitāti, gan pārskatīt iepriekš piemēroto principu lietderību. Tas, cik labi tiks organizēts šis darbs, ir kritiski, un tā sekas ietekmēs investoru lēmumus attiecībā uz Latviju vēl ilgā laika posmā.

⁴ Lūdzu skatīt [http://www.fm.gov.lv/files/files/A.Kaktins_Sabiedr%20un%20nodokli%20\(13.12.2016\).pdf](http://www.fm.gov.lv/files/files/A.Kaktins_Sabiedr%20un%20nodokli%20(13.12.2016).pdf)